

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXVI Nr. 3 (148) *** IULIE 2022 *** 8 PAGINI ***

Eveniment

Sânziene măierene

Însemnătatea Sărbătorii Sânzienelor, atât pe Valea Someșului, cât poate, mai ales, în comuna Maieru, este una mare, știut fiind faptul că obiceiul săritului peste foc, cu tot ce presupune acesta (pregătirile care se fac înainte de a aprinde focul: strânsul sânzienelor de către fete sau femei, înainte de răsăritul soarelui, pe rouă, împletitul coronițelor / cunuștelor cu care se va sări peste foc; aprinsul focului după ce băieții sau bărbații au adunat lemne pentru acesta, săritul peste acesta, doinele sau cântecele de petrecere, închinatul, aruncatul coronițelor pe acoperișul caselor, dar și numeroasele credințe, superstiții și semnificații specifice acestuia) își are originile în perioada dacică.

Druște măierene

Păstrat încă de pe atunci, acest obicei foarte vechi e consemnat, la Maieru, în documente încă din anul 1768. Despre desfășurarea, semnificațiile și specificul Sânzienelor măierene ne-au rămas ca mărturie peste ani vorbele distinsului și regretatului profesor și muzeograf al Muzeului „Cuibul visurilor” din Maieru, dl. Sever Ursa. Într-un interviu realizat de către prof. etnolog Emilia Bumb-Ometiță în anul 2000, iar apoi publicat în „Studii Etnologice”, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2007, pag. 51-52, prof. Sever Ursa ne descrie, cu lux de amănunte, acest spectacol nocturn extraordinar care a existat și care mai există și în zilele de astăzi. Cu atât mai mult, cred că localitatea Maieru e printre singurele localități sau poate chiar singura din țară în care acest obicei e dus mai departe. Iar dacă nu ar fi singura, ar avea totuși ceva în plus și anume faptul că aici se serbează de două ori Sânzienele, aprinzându-se focuri atât în ajun, cât și în seara zilei de Sânziene (24 iunie).

Așa am făcut și anul acesta! Dar nu am făcut-o doar noi, măiereni, deoarece alături de noi ni s-au alăturat nu doar oameni din întreg județul, ci și din țară. Ziua de Sânziene a fost o zi memorabilă, o zi în care, la Maieru, prin activitățile și manifestările care au avut loc, am dus mai departe tot ce era și este mai frumos pentru generațiile care vin. Iar faptul că s-au împlinit 30 de ani de la înființarea Consiliului Județean Bistrița-Năsăud a dat prilejul ca aceste manifestări să fie cât mai frumoase și diverse.

Știți ce face omul când pornește la drum sau începe orice lucru?! Își face o cruce, zice o rugăciune... Așa am făcut și noi. În zi de sărbătoare, de Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, ne-am adunat, de dimineață, cu mic și cu mare la biserică, la Sfânta Liturghie. Toate trebuie începute cu Dumnezeu, cu iubire față de El și față de aproapele nostru. Dacă le avem pe acestea cred că le avem pe toate...

Dar nu v-am spus despre cât de frumos erau îmbrăcați oamenii adunați la biserică... Așa cum erau odată, în frumosul port popular. Și cu gândurile acestea, din leagănul luminoasei copilării a lui Liviu Rebreanu, ne-am îndreptat pașii spre Muzeul „Cuibul visurilor” din localitate, muzeu „îmbrăcat” și el în haine noi de sărbătoare. Aici, am pășit atât pe urmele străbunilor, cât și pe urmele celor care peste ani și ani vor deveni și ei străbuni. Ne-am împletit printre lucruri vechi și noi, venind din trecut, cu gândul la ce va urma. Frumoase activități desfășurate la muzeu. Iată câteva dintre ele: „Muzeul vine la tine”, „Portul popular măierean” – expoziție de fotografie, „Biblioteca vine la tine” - Scriitori Măiereni, „Povestea bisericilor de la Maieru” - prezentare ppt (material realizat de cercetător arh. Radu Zagreanu din cadrul Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud), urmată de vizitarea celor două expoziții vernisate cu această

Vasile Borș, primarul localității Maieru

Muzeul „Cuibul visurilor” Maieru (24 iunie 2022)

(continuare în pag. 2)

VIOREL-DANIEL PARTENE

Cartea

Semnal editorial

Ioan Partene, *Viața și operele lui Anton Pann*, Editura Pim, Iași, 2022 (studiu istorico-literar), ediție îngrijită de Ana-Maria Partene și Icu Crăciun, volum apărut cu sprijinul Primăriei Maieru (primar Vasile Borș) și al consiliului Local Maieru, județul Bistrița-Năsăud

Iată că, autorii măiereni, antologați în 2015 de către Icu Crăciun și Iacob Naroș, au crescut numeric, cu măiereanul Ioan Partene, s-a ajuns la un număr rotund, 60. Din *Cuvânt înainte* al lui Icu Crăciun aflăm de această nouă apariție a unei cărți, dar și a unui nou autor măierean, chiar dacă postum. Născut în Maieru (28 octombrie 1889), la un an după intrarea familiei Rebreanu în Maieru, în familia Partene de care se leagă câteva momente importante din viața obștei locale și anume: Moara din Arini, înființată de către Ion Partene, bunicul celui în discuție, moară pomenită și de Rebreanu în „Amintiri din Maieru” și „Cuibul visurilor” ca moară a „Partenoiului”. Alt eveniment legat de această familie este apariția Băncii Aurora sub Anchidim Partene, tatăl autorului. Despre Anchidim știm că a avut patru copii: Constantin, învățător în Maieru, fost comandant al Gărzii Naționale și participant la Marea Unire din 1918. De menționat că Liviu Rebreanu îl pomenește ca prieten pe acesta, alături de Dumitru Boșca, dar și de frații Iulian și Vichentie Ilieș, alături de vărul lor, Octavian precum și Silviu Coruțiu și Ion Barna. De adăugat că Rebreanu a corespondat cu Anchidim, dar și cu sora acestuia, Varvara, căsătorită cu preotul Iulian

(continuare în pag. 2)

IACOB NAROȘ

Eveniment**Sânziene măierene***(continuare din pag. 1)*

ocazie la muzeu: „Portul popular măierean”, „Povestea bisericilor de la Maieru” – Artefacte arheologice descoperite la Biserica „Sf. Cuv. Parascheva” Maieru (iulie-august 2021).

În cadrul acestor activități au luat cuvântul: Vasile Borș (primarul localității Maieru), Alexandru Gavrițaș (managerul Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud), Alexandru Pugna (Managerul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud), Ioan Pinte (managerul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud), Camelia Tabără (vicepreședintele Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Viorel Partene (muzeograful Muzeului „Cuibul visurilor” Maieru), dar și alți invitați.

Promovarea istoriei unui popor, a unei localități, a tradițiilor și obiceiurilor, a portului străbun, a culturii și a oamenilor de seamă, fii ai satului, rămași aici sau plecați în străinătate.

Alexandru Pugna, Camelia Tabără, Alexandru Gavrițaș
Sursa foto: Facebook - Cultură Tradițională din Bistrița-Năsăud

Valori extraordinare de comunitate și comuniune, repere fundamentale: credință, familie, muncă. Ziua „cămeșei”, „Cununa grâului”, trofeul „Toporasul de aur”. Personalități deosebite, spirite deosebite. Oameni și lucruri care reprezintă o parte a sufletului nostru pentru ca acesta să rămână mereu viu pe harta spirituală a României. Iată câteva dintre gândurile dinstinșilor oaspeți de astăzi...

Iar spre seară, să știți că s-au aprins din nou focurile și prin tot satul, dar mai ales focurile din inimile celor care au fost prezenți începând cu orele 17⁰⁰ la concertul folcloric ce a avut loc în curtea școlii din localitate, pe scena special amenajată în aer liber. Invitați de seamă, de la micii elevi ai Liceului Tehnologic „Liviu Rebreanu” Maieru sau Ansamblul Folcloric „Cununa” din Maieru până la mari nume de soliști vocali ai zonei: Viorica Telcean, Silviu Ionuț Avram, Alexandru Pătrășcan, Valerica Croitor, Viorica Hojda, Roberta Rebrășorean, Dănilă Filipoi, Lucreția Pomohaci. Ansamblul Profesionist „Dor Românesc”: Domnica Dologa, Anamaria Marti, Anuța Motofelia, Oana Matei Coruți, Nicolae Cioancă,

Sânziene măierene

Sursa foto: Facebook - Cultură Tradițională din Bistrița-Năsăud

Ioachim Spân, Veronica Bălan. Dirijor: Horațiu Cigu. Coregraf: Adrian Pașcu. Invitatul special al serii a fost cântărețul Alexandru Pop. A prezentat dl. Menuț Maximinian.

Sânziene măierene... O sărbătoare frumoasă, care alături de toate celelalte sărbători ne dovedește dragostea noastră pentru învățăturile străvechi, pentru tradiții și obiceiuri, pe care măiereni le păstrează cu sfințenie. Aducându-mi aminte de o altă sărbătoare - *Zilele măierene*, (ediția a II-a) din 25 octombrie 2006, închei cu un citat al regretatului domn profesor Sever Ursa care ne spunea așa: „A fost înaintea mea o pleiadă întreagă de domni și de doamne care au luptat pentru onoarea Maierului, pentru cultura lui și vor mai fi. Eu sunt unul din veriga acestui lanț neîntrerupt de frumusețe și de apreciere culturală asupra unui trecut excepțional. Învățăm să evaluăm ce-a fost frumos în trecut și măierenilor le era dor de o asemenea sărbătoare... Veșnicia s-a născut în România, în cotloanele și în văile ei, în satele românești ale rezistenței, dintotdeauna”...

VIORIEL-DANIEL PARTENECartea**Semnal editorial***(continuare din pag. 1)*

Cioarba și cu fiul acestuia, Ovidiu, doctor care-i făcuse curte Puiei Rebreanu. E de înțeles de ce Rebreanu alegea să stea la ei. Victoria, a doua din familia Partene, s-a căsătorit cu Ion Barna, învățător ajuns directorul școlii din localitate. Despre Varvara am precizat că ea era gazda familiei Rebreanu și, în sfârșit, cel de-al patrulea fiu, Ioan.

Despre Ioan se arată că a urmat școala primară în Maieru, liceul la Năsăud, iar studiile superioare la Budapesta și Viena. Revine în Ardeal ca profesor de germană și latină la Năsăud, apoi la Bistrița, la Liceul „Al. Odobescu”, devenit „Liviu Rebreanu”, unde ajunge și director. Se căsătorește cu Ana Cucu, profesoară de fizică-chimie și științele naturii, vor avea două fete: Doina-Olivia și Ana-Maria, amândouă inginer, doar Ana-Maria mai e în viață. În 1930, Ioan intră în politică și ajunge președinte al PNL- BN, aripa Brătianu, senator și prefect al județului în perioada (15 iulie 1936-28 dec. 1937). Între anii 1940-1944 s-a refugiat cu familia la Craiova, ca profesor la Liceul Militar „Regele Ferdinand” și la Liceul Comercial „Gheorghe Chițu”. În 16 august 1952, Ioan Partene a fost arestat, condamnat la cinci ani și închis prin Ghencea, Bragadiru, Popești-Leordeni, Văcărești. Din cauza unui regim de detenție aspru, a decedat în 15 aprilie 1953, mormântul lui fiindu-i necunoscut și astăzi.

Ca publicist, I. Partene a scris articole legate de istoria locală în „Gazeta Bistriței” și „Săptămâna” (e vorba de „Zece Maiu” și „Ave

Caesar”, vezi capitolul *Anexe*, în care se atestă prin poze, faptul că e monarhist, de asemenea a tradus testamentul ofițerului George Pop, din germană, în 1935. Studiul de față e scris din 1918 și e prima încercare de cunoaștere a vieții și operei lui Anton Pann din partea unui intelectual transilvănean. O scurtă parte introductivă e urmată de viața lui Anton Pann (1794-1854). Român de origine, s-a născut în Slivin (Bulgaria), numele de Pann fiind un pseudonim P+An/ ton. Mama e de origine grecoaică. Ajunge la București, are cunoștințe muzicale, ca atare, va fi cântăreț la biserică, făt, cantor, dascăl domnesc, tipograf și apoi profesor de muzică vocală al școlilor naționale. Știa multe limbi (română, slavă, turcească și greacă).

Capitolul al III-lea se intitulează „Scrierile lui Anton Pann” (1830-1854) și cuprinde cele trei direcții:

A) Scrieri poetico-poporale – adică *Povestea vorbii*, I, II, III.; *Fabule și istorioare*, *O șezătoare la țară*; *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hoge*; *Spitalul amorului*; *Povestea rabică din Halima*.

B) Scrieri muzicalo-bisericești – *Axion*, *Cântări de stea*, *Noul Doxastar*, *Antologia muzico-ecclesiastică*, *Mica gramatică muzicală*, *Principiile elementare ale muzicii bisericești*.

C) Traduceri – *Christoitia*, *Noul Erotocrit*, *Proskinitar sau Închinătorul sfințelor locuri*, *Tipic bisericesc*, *Nou Anastasimatar*.

Se remarcă stilul de a scrie glumeț și popular, Anton Pann poate fi catalogat ca

folclorist din punct de vedere al literaturii, e și un stimulent pentru deșteptarea gustului pentru citit. Se adaugă și o minimă bibliografie sub titlul de „Isvoare. Se reproduce în înregime manuscrisul olograf (p. 71-96).

La capitolul „Anexe” sunt adăugate câteva articole adiacente cărții: „Doi măiereni în presa județeană interbelică” (e vorba de I. Partene și Iulian Cioarba), vezi „Răsunetul” din 2021, autor, Icu Crăciun. Despre traducerea din germană a testamentului lui George Pop din Leșu (1833-1866), un alt articol complementar al lui Icu Crăciun, reprodus din „Răsunetul”, 2021. Alte fotografii de familie donate muzeului măierean de către Ana-Maria aduc aminte de cei din familie (soția, soțul și fiicele), dar și ne amintesc pe câțiva apropiați (Anchidim Partene, Constantin Partene, Iulian Cioarba, Ovidiu și Ionel Cioarba, fiii lui Iulian Cioarba). Altele se referă la documente școlare ale lui I. Partene (liceu și universitate, carnetul de student), dar și o clasă de la Liceul de stat „Al. Odobescu” din Bistrița, așa cum arăta în perioada anilor 1930. Nu lipsite de interes sunt și fotografiile cu I. Partene ca prefect al județului în manifestări publice, dar și vestita Moară din Arini așa cum se înfățișa, în jurul anilor 1930.

Așteptăm cu interes și curiozitate alte materiale de-ale lui I. Partene, unele amintiri legate de Maieru, de Rebreanu, de familie sau articole uitate din presa vremii.

Mulțumire

Dragii noștri,
Suntem deosebit de onorați de articolele pe care, cu har scriitoricesc, bunăvoință și pioasă amintire, ni le-ați oferit, prin revista noastră, în memoria

profesorului Sever Ursa, cel ce a fost exemplu de iubire, sacrificiu și generozitate pentru întreaga noastră familie.

Mulțumiri sincere membrilor redacției, dar și celor ce păstrează, prin scris

și grai, amintirea dascălului, prietenului sau dirigintelui, în implacabila trecere a timpului.

Odihnă veșnică lui, iar domniilor voastre, profundă grație!

În numele familiei,

LIVIU URSA

Cartea

DE LA CETĂȚEAN ROMÂN, LA CETĂȚEAN GERMAN, APOI EUROPEAN

Scriitorul măierean Damaschin Pop-Buia, trăitor în Germania, a mai scris o carte meritorie atât ca tematică, abordând aproape toate problemele, temele și subiectele cotidiene cu care cetățeanul român se confruntă sau s-ar putea confrunta, lăsând țara natală ca să se stabilească în străinătate (Germania), cât și ca text de prezentare: agreabil și plăcut la lectură.

Este vorba de cartea „EST versus VEST. Asemănări și deosebiri”, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022. Cartea este închinată fiicei sale, Isabelle, mult adorată, așa cum rezultă din dedicația autorului.

Mai întâi, cine este autorul?

Damaschin Pop-Buia s-a născut în Maieru în anul 1961, unde a și absolvit școala generală, după liceu, a absolvit Facultatea de filologie, secția franceză-română, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Este beneficiarul cunoașterii și comunicării în mai multe limbi: româna, franceza, germana și engleza, care a devenit un fel de limbă universală.

A publicat până acum mai multe cărți: „Poezii plâng”, „Mângâind ninsori la Maieru/Caressand des neiges a Maieru” (ediție bilingvă), „Cu cuvintele la plimbare”. A publicat poezii, eseuri, critică literară, traduceri în mai multe reviste.

A funcționat ca dascăl, scurt timp, în școli din județul natal. Este căsătorit cu o săsoaică din Mediaș, împreună au o fetiță: Isabelle. Din anul 1992 este stabilit în Germania. Lucrează în administrație într-un orașel de lângă Stuttgart. Este atent la tot și toate ce se petrec în jurul lui (social, cultural, mai ales, politic, demografic, religios, turistic, nu calcă locurile necunoscute fără a se documenta în prealabil de istoricul acelor locuri). Este dublat de un spirit de observație ascuțit, pătrunzător, însoțit de o cultură generală bogată și de un talent literar remarcabil, ceea ce atrage, după lecturarea cărților sale, îmbogățire spirituală și culturală.

Rod al peregrinărilor sale (multe și atent alese), a ceea ce vede, compară, meditează și trăiește este tocmai cartea sus-numită pe care ne-o oferă spre lectură și în care – comparativ - te vezi și te regăsești ca într-o oglindă: cu ochi limpezi sau întunecați (după starea lucrurilor), cu fața sau tenul curat sau pătat potrivit trăirilor avute, până și un neg sau negi din naștere sau după înfrumusețea sau urâțește chipul celui în cauză sau a cititorului (în mitologia populară negul este prevestitor de buni sau răi auguri), toate sunt grăitoare, vorbesc de la sine.

Exceptând introducerea și încheierea (în loc de Introducere vs. Cuvânt de încheiere), care sunt circumscrise unor fapte familiale ale autorului și cuplului său marital, cartea are opt capitole care abordează tot atâtea probleme sau teme – opt - ale vieții cotidiene de strictă actualitate. De aceea, susținem că nu are o temă, ci o tematică, adică o sumă de teme sau probleme cu care se confruntă omul contemporan ce își schimbă locul, țara, cetățenia.

Începe cu *Despre căsătorie* care atrage întocmirea certificatului de căsătorie și obținerea unui alt statut civil al celor în cauză. Bogăția limbii române iese în evidență prin verbe: *a se însura* (în cazul bărbaților) sau *a se mărita* (în cazul femeilor), nuanțe pe care alte limbi nu le au. La cununie, mai arată autorul, este deosebire între ritul catolic și ritul

ortodox. Preotul catolic trebuie să rămână toată viața fără soată (p. 28). Un caz special, pentru Maieru, subliniem noi, este acela al unui avocat vestit care n-a angajat niciodată un dosar de divorț. Tot specială este și „întorcătura” de după nuntă ce se practică în județul nostru. Îngrijorător este creșterea numărului de divorțuri și scăderea numărului de căsătorii, astfel că în anul 2050 se preconizează ca populația României să fie de doar 14 milioane de persoane. Comparativ cu anul 1980, când populația României era de 22.201.000 de locuitori (v. *Istoria României în date 1940- 1985*, Ed. Niculescu, 1997, p. 300), faptul acesta dă de gândit.

Apoi urmează așa-zisul capitol *Despre aniversare*. Prilej de bucurie, voieșie și petrecere (chef) cu dublu sens: acela de a fi împreună la un pahar de voie bună mai mulți apropiați ai sărbătoritului (rude, prieteni, colegi), dar în Maieru verbul *a petrece* are și senul de *a te sfârși, a trece în lumea dreptilor*. Aniversarea ar merge mână în mână cu comemorarea, poate printr-un adaos de carte. Obiceiurile de înmormântare la români, mai ales în Ardeal, cu referire la satul natal sunt redată în detaliu, inclusiv cu ce se cade și cu ce trebuie abandonat pe viitor. Femeia fotografiată lângă sicriul în care va fi înmormântată. Se ajunge la genealogie, durata vieții, care este în creștere și în legătură cu care sunt emise tot felul de opinii și teorii, unele ciudate pe via Bruxelles, pe care bănuim că autorul le știe, dar nu le comentează. Opinia publică le dezbate cu nesăț.

Despre aclimatizare. Lumea de astăzi se confruntă cu grave probleme de migrare dintr-un colț în altul al Terrei. Poate că așa a fost dintotdeauna. Seceta, războaiele, dictaturile, căutarea unui loc mai bun de trai îi împing pe oameni să-și ia lumea în cap și să-și părăsească locul natal. Cel mai grav și recent eveniment istoric este Războiul din Ucraina. El s-a declanșat după perioada de timp la care se raportează autorul cărții. Ceea ce este de reținut este că limba, însușirea limbii din țara de adopție este condiția sine qua non a unei reușite adaptări și adoptări. Însuși autorul cărții este un exemplu pozitiv privit din orice unghi de vedere. În sprijinul imigrantului vine Google Facebook, iar pe viitor, sunt ferm convins că vor apărea și alte forme.

Prin Grijă față de propria imagine, Damaschin Pop-Buia intră și dezbate probleme legate de nutriție de azi și de mâine (îl cuprinde greața la gândul nutriției prin consum de insecte), de la noi, din U.E. sau alte continente. Apoi vine fumatul, depresiile (mai multe și mai dese ca niciodată), ajunge și la politică, subliniind faptul că Dragnea pentru a-și atinge scopurile politice a propus chiar schimbarea constituției (p.97). *Globalizarea*. Angela Merkel a fost numită în anul 2015 „mama refugiaților”, atinge probleme legate de religie (cum se serbează Învierea Domnului, cu predilecție în satul natal), animalele de companie (dacă ar fi să ne exprimăm o opinie personală: animalul de companie nu poate deveni niciodată membru al familiei, așa cum pot crede o parte din proprietarii de animale chiar dacă susțin această afirmație la modul figurativ).

După ce face apel la genul liric în capitolul *Două cuvinte despre poetic*, cu un exemplu edificator privind cuvântul „copac”: rostit sau

spus sec, rece, fără sentiment, care nu poate fi poetic. La expresia: „ah, un copac” cuvântul se încarcă de sentimente, devine poetic.

Se continuă dezbaterile problemelor cotidiene: cărți, modă, cămine pentru persoane vârstnice, capele, biserici, drepturile femeii, sănătate, majoratul, valoarea și demnitatea omului. Se dă un exemplu îngrijorător: „Statistica ne spune că, în medie o treime dintre cei care ajung într-un cămin de bătrâni încetează din viață în primele șase luni de la internare” (p. 142).

Ultimele două capitole sunt: *Concediul de odihnă* și *De la despărțire la regăsire*. Începe cu etimologia cuvântului, de la latină la română, apoi la germană. Se ajunge la concediul de astăzi, de odihnă și al păturii de mijloc a societății. Apoi se trece la chestiunea chiriilor: nemții preferă să fie chiriași, chiar dacă, numeric, cresc de la un la altul, sunt campioni din punctul acesta de vedere, românii fiind pe ultimul loc. Românul preferă să stea cu capul pe pernă în casa proprietate personală.

Chestiunea asigurărilor sociale, pensii, concediul de boală, maternitate, comparativ între Germania și România. Trebuie subliniat faptul că, după unificarea Germaniei, ei s-au confruntat cu anumite probleme de adaptabilitate provenite din diferențe în ceea ce privește nivelurile de trai: pensii, salarii, drepturi de asigurări. Ceea ce este foarte important - subliniază autorul - este dialogul dintre generații în orice țară, nu doar în Germania. Nu-i scapă autorului nici problema persoanelor cu dizabilități. Chiar dacă asupra acestei probleme s-a aplecat și ONU, ea rămâne nerezolvată favorabil în multe state. Noi considerăm că gradul de bunăstare a fiecărei țări în parte are repercusiuni favorabile sau nefavorabile asupra persoanelor cu handicap. Pași importanți înainte s-au făcut în țările UE, deci și în România.

Autorul se desparte de țara natală în martie 1992, fără a o părăsi așa cum au făcut alți români, unii plătind cu viața la trecerea frauduloasă a graniței românești, atunci infracțiune, azi dezincriminare. Din scrisul său reiese că dragostea de România este nestinsă și o poartă în suflet oriunde s-ar afla.

Pregătirea școlară, cultura generală bogată, cunoașterea limbii germane i-au facilitat adaptabilitatea la țara de adopție. Astfel că a ajuns astăzi, credem noi, o persoană onorabilă a celor două țări. Dintr-o pornire de dragoste comună și printr-o documentare minuțioasă, căreia i-a consacrat multe ore, a putut să compună o carte mai mult decât meritorie, abordând probleme cotidiene de strictă actualitate cu care se confruntă sau se vor confrunta unele persoane care se stabilesc în străinătate: cartea prezentă. Cartea este mai mult decât meritorie pentru că este scrisă cu vervă, talent, mult documentată, utilă, ceea ce-i face cinste nu numai autorului, dar și localității din care provine: *cuibul visurilor*, așa cum metaforic a denumit marele scriitor Liviu Rebreanu, localitatea Maieru.

MACAVEI AL. MACAVEI

Bistrița, 15 iunie 2022

In Memoriam**Silvia D. Ceuca**
(1939-2022)

Vă mărturisesc că am o ladă plină de amintiri frumoase legate de familia Silvia și Dumitru Vranău, precum și de fiica acestora, Pușa, cum era alintată cea pe care astăzi o însoțim pe ultimul său drum.

În primul rând, trebuie să știți că atât părinții, cât și doamna Pușa s-au născut în Maieru și au fost foarte legați sufletește de satul lor natal. În al doilea rând, domnul Dumitru și soția sa au fost profesori aici, ba mai mult, domnul Dumitru a fost timp de zece ani director al acestei instituții, iar în perioada interbelică a făcut parte din redacția revistei *Vatra* (publicație a învățătorilor din județul Năsăud), alături de alți doi măiereni: Lazăr Zavaschi și Ioan Barna (acesta din urmă fiind conducătorul periodicului). După 1989, în semn de prețuire a muncii sale, măiereni i-au acordat titlul de Cetățean de Onoare. Amândoi au fost niște intelectuali de marcă. Nu întâmplător, fostul director al Liceului din Năsăud, celebrul Sandu Manoliu (autorul monografiei *Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc*), îl considera pe Dumitru elevul său preferat, pentru ca, peste ani, între ei să se lege o prietenie de nezdruccinat; știu asta din corespondența celor pe care, cu mulți ani în urmă, am publicat-o

într-o revistă județeană. Pe mama doamnei Pușa am cunoscut-o în calitate de profesoară de limba franceză la Liceul Teoretic din Sângeorz-Băi, iar în ultimii doi ani de viață am vizitat-o destul de des în acest oraș-stațiune. Cert este că amândoi au slujit școala românească cu pasiune și dragoste, modelând mințile multor generații de elevi.

Ei, bine, am făcut această introducere ca să vedeți în ce mediu a trăit, a visat și s-a format doamna Pușa, măiereanca care și-a dat doctoratul în drept cu regretatul profesor, istoric și prozator Teodor Tanco. Aduug faptul că în perioada cât am vizitat-o pe mama doamnei Pușa la Sângeorz-Băi, aceasta, cu acordul fiicei și soțului acesteia, domnul doctor Ceuca Grigore, a donat Muzeului Cuibul visurilor din Maieru 2562 de cărți din biblioteca domniilor lor.

După înmormântarea părinților, în Maieru, am păstrat legătura cu defuncta mai mult prin corespondență, familia sa stabilindu-se în Satu Mare cu circa 50 de ani în urmă. De fiecare dată, când apărea un nou număr din revista noastră, *Cuibul visurilor*, i-l trimiteam și domniei sale. Ceea ce mă impresiona cel mai mult erau scrisorile domniei sale, care dovedeau că această distinsă doamnă era o intelectuală de

elită, cu o gândire profundă, echilibrată, decentă și plină de bun-simț. Am rămas plăcut impresionat de faptul că l-a cunoscut bine pe filozoful Constantin Noica, dovadă autografele pe câteva din cărțile acestuia.

Cea mai mare bucurie mi-a făcut când, într-un an, mi-a trimis prin familia profesorilor Ștefănică și Simion Bărta *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* a lui G. Călinescu, ediția princeps. Consider că este de datoria mea să nu o las în uitare fie și numai pentru acest lucru.

Domnule doctor, se cuvine ca vorbele acestea să fie sobre și limpezi așa cum se exprima devotata dumneavoastră soție. Știu că ați împărțit cu ea atât bucurii, cât și tristeți; mi se pare firesc. În pofida vremurilor tulburi și aspre pe care le trăim, vă doresc să treceți cu bine și această încercare.

Domna Pușa, Bunul Dumnezeu să vă odihnească în împărăția celor drepti!

ICU CRĂCIUN

(Necrolog rostit cu ocazia înmormântării doamnei Silvia D. Ceuca în ziua de 14 iunie 2022, în localitatea Salva)

Istorie**CINE CONDUCEA SPIONAJUL ÎN ARDEAL?**

Mănăstirile franciscane, cuiburi de spioni unguri. O consfătuire misterioasă în chilia din Schitul de la Satu Mare. Acțiunea organizației din Maramureș. Unde erau găzduiți spionii din Satu Mare?

Călugărul Serafim Szabo, șeful grupului de la granița de vest a țării.

În reportajul nostru trecut, am arătat care erau agenții de legătură, curierii, în serviciul spionajului maghiar. În cele de mai jos vom arăta unde erau centrele de spionaj create timp de doi ani de Serviciul de Spionaj de pe lângă M.S.M. din Budapesta, condus de colonelul Siminfalvi.

În Ardeal erau șapte centre principale de spionaj cu sediul în orașele: Cluj, Arad, Satu Mare, Careii Mari, Sighet, Oradea și Brașov. Sediul principal era la Satu Mare, condus de călugărul franciscan Szabo Serafim. Acolo se totalizau toate informațiile cu caracter militar, politic și social asupra stărilor din Ardeal, ele fiind apoi ușor de transmis peste graniță.

Chilia cuviosului călugăr Serafim Szabo era transformată în cel mai modern laborator de scris, având diferite cerneluri chimice pentru descifrarea ordinelor ori a rapoartelor sosite de pe întreg cuprinsul Ardealului. Ele erau ascunse adesea în cărțile sfinte ori mătăniile călugărilor curieri.

Călugărul Serafim Szabo era ajutat de protopopul Sătmarului, Kamil Irány, președintele organizației iredentiste din acel ținut. Aceste două fețe bisericești erau ajutate de preotul János Szűcs din comuna Lazari, județul Satu Mare și de preotul Sándor Góczy.

Dar asupra acestui principal centru de spionaj de la granița de vest a țării, trebuie să stăruim mai mult și să arătăm – pe baza datelor oficiale, oricând controlabile, din arhiva Curții Marțiale din Cluj sub nr. 1040-1921 – din cine

era compusă organizația menită să dinamiteze Statul Român.

Șeful centrului de spionaj era călugărul Serafim Szabo care corespundea direct cu biroul de spionaj din Budapesta, prin preotul János Szűcs. Acesta, la rândul său, transmitea rapoartele confidențiale, prin curieri, învățătorului Iosif Villan dintr-o comună de la graniță, în Ungaria, care le preda personal colonelului Siminfalvy, la Budapesta. Pe această cale sosea în țară și materialul de propagandă compus din broșuri, manifeste, ilustrate, etc., toate cu inscripția „Nem, nem soha” („nu, niciodată”, s. n.).

În luna martie din anul 1920, călugărul Serafim Szabo are o consfătuire în chilia sa de la schitul franciscan din Satu Mare cu colonelul Gastoni Alois, cu protopopul Kamil Irány, Morvay Pál și Varga Andrei, în cadrul căreia se discută organizarea armată a populației ungurești de la granița de vest a țării, aducându-le la cunoștință că, în baza ordinelor primite de la colonelul Siminfalvy din Budapesta, colonelul Gastoni Alois este numit șeful organizației militare, iar ajutor Morvay Pál, fost ofițer în armata austro-maghiară.

După această consfătuire, călugărul Serafim raportează colonelului Siminfalvy, șeful spionajului maghiar, că Gastoni Alois, după luarea postului în primire, și-a organizat în ascuns un corp de peste 2.000 bărbați care stau gata pentru atunci când armatele ungurești vor trece granița spre a recuceri Ardealul. Partea cea mai proastă, raportează călugărul, este că sunt puține arme și defecte. „Eu personal, deocamdată nu-mi pot lua răspunderea creării unui depozit de arme în schit, deoarece autoritățile valahe sunt deosebit de vigilente”.

Raportul este însoțit de un plan al orașului Careii Mari întocmit de preotul Sándor Góczy, precum și de un tablou al tuturor

ofițerilor români din garnizoană (actele au ajuns în mâna serviciului de contraspionaj român, au fost fotografiate, apoi lăsate să fie trecute Serviciul de Spionaj Maghiar ca nefiind considerate ca dăunătoare).

Din faptele călugărului spion

În fața Curții Marțiale din Cluj, în declarațiile luate de la toți spionii trimiși în Ardeal de centrul de spionaj din Budapesta și Debrețin, se găsesc o mulțime de fapte asupra acestui călugăr-spion.

El găzduia la schit pe toți curierii trimiși cu ordine secrete de centrul de la Budapesta. Ceilalți curieri erau găzduiți la casa văduvei Varga Iuliana din Satu Mare, unde se depozita și o parte din materialul delict. Văduva avea o fiică de vreo 23-25 ani, Elena (sora spionului Andrei Varga) care era în serviciul spionajului maghiar în calitate de agentă și șefa unei secții din organizația feminină „Tulipan” (al cărui președinte era locotenent-colonelul Gostany). Unii dintre spioni care lucrau direct cu celelalte centre de spionaj din Ardeal, fiind găzduiți în casa văduvei Varga, ascundeau rapoartele într-o casetă ascunsă în piciorul mesei din sufragerie.

Elena Varga, ascultând ordinele călugărului, pleca totdeauna când sosea vreun curier din Ungaria la funcționarul de la primărie, Andrei Székely, din serviciul de spionaj, care procura buletine și legitimații în alb pentru spioni. În felul acesta erau puțin la adăpostul oricăror bănueli.

(Articol scris de E. Boșca-Mălin și apărut în *Tribuna*, Cluj, Anul II, 1939, nr. 23, p. 4)

(continuare în pag. 5)

A consemnat **ALEXANDRU DĂRĂBAN**

Istorie

CINE CONDUCEA SPIONAJUL ÎN ARDEAL?

(continuare din pag. 4)

„Ne trebuie sigiliile regimentului...”

așa scrie călugărului Serafim, șeful biroului II de spionaj din Debrețin, în luna octombrie 1920. De acestea aveau nevoie centrul de spionaj spre a putea falsifica legitimații pentru spionii ce urmau să-i introducă în România.

Călugărul Serafim cheamă la sine pe spionul Leszle Soltész căruia îi dă ordin să plece la comenduirea pieții și să aplice pe o coală albă toate sigiliile aflătoare la comenduire.

Spionul s-a executat chiar a doua zi, mergând la Comenduire, sub pretext că cere un bilet de circulație. Izbuteste să pună ștampila garnizoanei și a biroului de informații, Divizia I.

În posesiunea sigiliilor, Serafim Szabo trimite un alt raport, la care alătură și schița depozitului de muniții din gara Satu Mare.

... Dar despre acest birou de spionaj vom mai vorbi, scuturând praful deșus pe scripte vechi.

Biroul de spionaj din Sighet

Sighetul, prin însăși situația sa geografică, era un centru important pentru întâlnirea spionilor, atât din România, cât și din noul stat vecin, Cehoslovacia. Pentru acest lucru, centrul din Budapesta avea nevoie de oameni deosebit de abili și hotărâți în acțiunea de dinamitare a Statului Românesc. Și i-a găsit în persoana preotului Ștefan Harsányi, dr. Barna

Gábor, dr. Ernő Semak, dr. Andor Ilieș, fost procuror la Tribunalul Sighet, Gheorghe Ibrány, fost chestorul orașului Sighet, prof. Krisfalusi Sandor, avocat, Szilaghi Janos și Juhász Petru, director de liceu.

Acești intelectuali maghiari formau un puternic cuib de spioni și iredentiști, conducând acțiunea revizionistă din nordul Ardealului, inclusiv județul Năsăud, cu cei câțiva funcționari și mineri.

În cursul anului 1920, organele siguranței române înregistrează în organizația din Maramureș un conflict acut.

Mărul discordiei erau fondurile primite de peste graniță, pentru a fi împărțite la funcționarii unguri dați afară pentru că n-au depus jurământul de fidelitate Statului Român. Fondurile acestea erau mânuite de bărbați care n-aveau de dat socoteală nimănui de felul cum au fost repartizate.

Din dosarele cercetate de mine, reiese că în cursul lunii ianuarie 1920, Barna Gábor comunică șefului acțiunii iredente și de spionaj, preot Ștefan Harsányi că, în baza unui ordin scris al șefului spionajului maghiar, colonel Siminfalvy, el va conduce mișcarea ocultă maramureșeană. În timp ce discutau, în tinda bisericii sosește spionul dr. Ernő Semak, adjutantul preotului. Acesta, aflând despre ce este vorba, spune că acum nu sunt vremile de ceartă:

- Dacă d-ta, d-le Barna, ai înputernicirea d-lui colonel, ne supunem și eu stau gata, la ordin.

De la numirea ca șef al centrului iredent și de spionaj a lui dr. Barna Gábor, preotul Harsányi și dr. Ernő Semak lucrează pe ascuns

pentru discreditarea lui, aceasta cu atât mai mult, cu cât dr. Andor Ilieș, fost procuror la Tribunalul Sighet, venind de la centrul de spionaj din Budapesta, aduce vestea că în curând se va trimite o mare sumă de bani pentru ajutorarea funcționarilor. Astfel, cei doi trimit un raport colonelului Siminfalvy prin spionul Iosef Szabo, prin care arată că dr. Barna Gábor, și dr. Andor Ilieș sunt persoane suspecte.

Iosef Szabo întârzie să vină cu răspunsul. Atunci e delegat să plece fostul chestor al poliției din Sighet, Gheorghe Ibrány, care obține mazilirea lui dr. Barna Gábor, și dr. Andor Ilieș, în locul lor fiind numit el ca șef al secției militare, iar preotul Harsányi și dr. Ernő Semak, ca șefi ai secției politice.

Acestui birou, centrul de spionaj trimite prin spionul Iosef Szabo suma de 200.000 coroane pentru a fi împărțite funcționarilor din județele Maramureș și Năsăud. Preotul, care se dovedește a fi un om hapsân – după declarațiile altor martori din fața Curții Marțiale din Cluj – reține pentru sine suma de 92.000 coroane. Despre restul sumei face un raport secret la care sunt trecute toate persoanele cu ce sumă au fost ajutate.

În ceea ce privește informațiile privitoare la armată, preotul Ștefan Harsányi le trimitea călugărului spion Serafim Szabo din Satu Mare, prin protopopul Kamil Irány. Cu ocazia arestării călugărului, organele siguranței au găsit o întreagă arhivă privind activitatea centrului de spionaj din Sighetul Maramureșului.

(Articol scris de E. Boșca-Mălin și apărut în Tribuna, Cluj, Anul II, 1939, nr. 23, p. 4)

A consemnat ALEXANDRU DĂRĂBAN

Istorie

Un document vechi despre măiereni

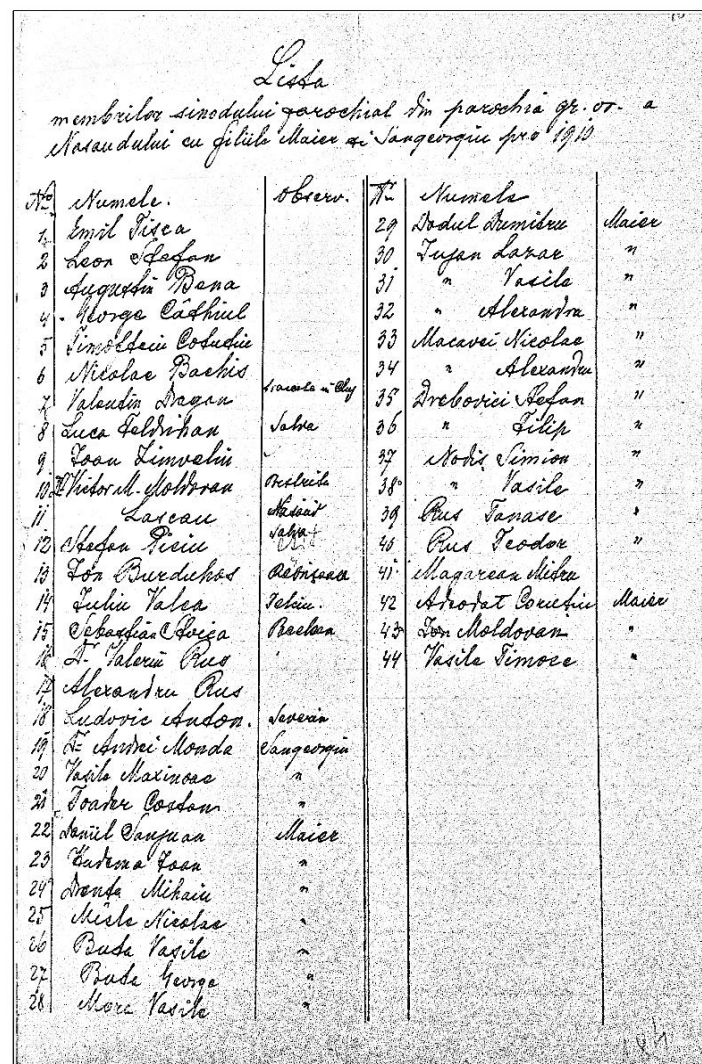
Dl. Alexandru Dărăban, căruia îi mulțumim și pe această cale, ne-a trimis o copie a unui document olograf, vechi de 112 ani, datat 1910, care cuprinde Lista membrilor sinodului parohial gr. or. a Nasaudului cu filiile Maier și Sângeorgiu pre 1910. Originalul se află la Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud, fond Oficul Parohial Ortodox Năsăud, dosarul nr. 9, fila 10. În scris, pe vremea, aceea se folosea termenul de MAIER, nu MAIERU, iar cu mult înainte MAIOR. Din lista respectivă am extras doar măiereni, respectând grafia timpului:

1. Daniil Sanjoan
2. Iadoma (?) Ioan
3. Dranța Mihaiu
4. Micle Nicolae
5. Buta Vasile
6. Buta George
7. Mara Vasile
8. Dodul Dumitru

9. Iujan Lazar
10. Iujan Vasile
11. Iujan Alexandru
12. Macavei Nicolae
13. Macavei Alexandru
14. Drebovici Ștefan
15. Drebovici Filip
16. Nodiș Simion
17. Nodiș Vasile
18. Rus Tanase
19. Rus Teodor
20. Magarean Mitru
21. Adeodat Coruțiu
22. Ion Moldovan
23. Vasile Timoce

Din păcate, numele multora din cei mai sus nu se regăsesc în registrele actuale de stare civilă din Maieru.

A consemnat ICU CRĂCIUN

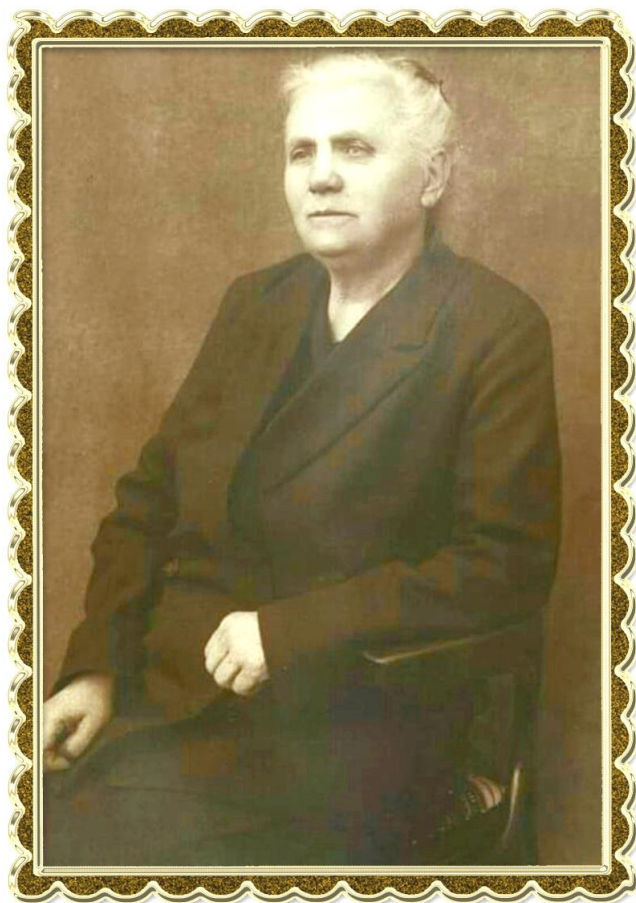

Rebreniana**Ludovica Rebreanu****MOTTO:**

„Nu am râvnit la averi, la comorile pământeste, ci mi-am păzit comorile scumpe ce mi le-a dăruit Dumnezeu și soartea. Mă țin mândră în sufletul meu că ale mele comori sunt mai scumpe cu mult decât a altor mame, care în mintea lor au ținut mai mult la îmbrăcămintea copiilor lor decât la creșterea lor.”

(Scrisoare către Liviu și Fanny Rebreanu, din Năsăud, la 11 iulie 1915 și expediată la 14 VII (Arh. L. R., nr.144782)

Ludovica Diuganu s-a născut la 7 oct. 1865, în casa lui Petrea Diuganu din Beclean și a Nastasiei Cărcu venită aici din Măluț; gospodari așezați, deși au fost iobagi. Numele de Diuganu vine de la Diug, sat numit așa până-n 1920. Se cunosc următorii ascendenți: Ștefan Diuganu zis Cerbu și Irina cu șase feciori: Ioan, Petrea, Lazăr, Toma, Alexa și Dumitru. Petrea și Nastasia se căsătoresc în 1852, ca țărani liberi. Ludovica a avut încă trei frați și trei surori, ea fiind ultima. După datele de la Tiberiu Rebreanu, în 1873, tatăl moare de holeră, ca

atare, familia decede mai ales, că în 1877, un incendiu îi lasă și fără casă. Așa s-a ajuns ca Ludovica să fie înstrăinată la Simeon Moldovan, deoarece soția acestuia, Flora era soră cu Nastasia. Simion Moldovan era directorul școlii confesionbale din din localitate.

Cerbicia familiei ardeleni, a mamei în special, a fost moștenită și de Liviu. Într-o scrisoare din 14 iulie 1915 (apud Nicolae Gheran, *Cuvânt înainte, Lviu Rebreanu, Caiete*, Cluj-Napoca, Editura *Dacia*, 1974, p. 8), avem propria-i spovedanie valabilă atâtor mame cu mulți copii, dar cu o situație materială precară: „Viață grea cum am avut eu puține și rare mame ecsistă, cu deosebire, mame de spirit... De la începutul vieții am avut tot greutate, grijă, și într-ale mele și în a bărbatului, pe care tot eu a trebuit ca să-l conduc, să-l abat cu multă forță de la ce el în a lui nesocotință a apucat. După ce am fost destinată a fi mamă la multe capete de oameni, altele mai cu spirit, altele mai ușurele, am avut o învălmășeală, o trudă cu mari lupte sufletești și trupești, prin care puterile mi s-au

slăbit, boalele m-au atacat, așa că, ca prin farmec, am trecut peste toate. Toată viața-mi pare acum numai un vis, un vis în care mi se arată toate greutățile, toate suferințele vieții...”

O succintă auto portretizare întâlnim într-o scrisoare adresată către Liviu și Fanny. „M-am născut în pielea goală și alții m-au îngrijit până la un timp când am ajuns și eu ca să mă pot hrăni și îmbrăca.”

Într-o altă scrisoare din 9 ian. 1915, Emil Rebreanu își vede mama într-o manieră aparte: „Mama e tot cea veche, nervoasă și adeseori suferă de halucinații absurde. Pe toți ne crede nebuni și cu „idei fixe” (Op. cit, *Caiete*, p. 87).

Stancu Ilin (vezi *Laboratorul*, p. 87) notează despre Ludovica următoarele: „Frumoasa Ludovica Diugan se trăgea dintr-o familie a unor vechi cărturari ardeleni, iar casa, căroră devenise o obișnuință interpretarea teatrului popular și a unor piese românești de Vasile Alecsandri în primul rând, e vorba de „Lipitorile satului.”. Ludovica era „o artistă” răsăfată, în cadrul acestor sărbători de familie.”

În romanul *Ion* al lui Rebreanu sunt menținute, în portretul Mariei Herdelea, înclinațiile sale teatrale. Ea îi învăța pe copiii săi să recite și să cânte frumos. Nu ne mirăm că Liviu recită la serbările școlare poezia lui George Coșbuc, *El Zorab*, pe când era elev în clasa a doua de liceu, la Năsăud. Iată cum este prezentată în romanul *Ion* (Liviu Rebreanu, vol. 4, p. 79-81:

„Fată de țărani săraci, rămasă de mică orfană de tată, a ajuns sub oblăduirea unchiului ei, Simon Munteanu, învățător pe vremuri în Monor. De la unchiul ei i s-a tras tot norocul în viață. Munteanu a fost dascăl harnic și un român înfocat. Ca să ferească de ungurizare târgușorul, reședință de vară a unei familii de conți, a muncit din răspuțeri. Din *Irozii* de Crăciun el a făcut un fel de teatru religios, cu costume, cu cântece și cu dialoguri. Maria Drujan întruchipa pe Îngerul Domnului, îmbrăcată în alb. Îi ședea foarte bine și s-a distins prin râvna și istețimea cu care îndemna pe cei trei crai de la răsărit să se închine în fața mântuitorului, ce se naște în fiecare an.

Un portret sintetic îi aparține lui Ilderim Rebreanu: „O fetiță frumoasă ca o roză gingașă, îmbrăcată în haine naționale care, precum și vocea simpatică și duioasă, a făcut din dânsa o zână din raiul florilor.” (Op.cit. p. 18)

Spre fericirea Mariei, învățătorul Munteanu nu s-a mulțumit numai cu *Irozii*. Încurajat de buna primire, a organizat mai pe urmă reprezentații de teatru, recrutând dintre fetele și flăcăii mai deștepti pe interpreții operelor lui Alecsandri, care atunci începeau să pătrundă mai bine și în Ardeal. S-a dus vestea acestor reprezentații în tot ținutul Someșului. Oamenii veneau din toate satele să vadă și să audă teatru românesc, dornici de a se însufleți. Și diletanții lui Simeon Munteanu jucau cu atâta inimă încât uimeau lumea. Sufletul lor însă era tânăra și drăgălașa Maria Drujan care, în scurtă vreme, a cucerit admirația tuturor, fiind cea mai isteată. În *Piatra din casă* și mai cu seamă în *Rusaliile* a cules succese neuitate. La un banchet, după reprezentarea *Rusaliilor*, protopopul din Șoimuș, un om foarte învățat și umblat în lume, a ținut un toast în care, slăvindu-i însușirile artistice, a proclamat-o, în aplauzele tuturor, primadonă diletantă. Maria a plâns de bucurie, deși n-a înțeles ce înseamnă porecla ce i-a hărăzit-o. În urma cuvântării, protopopul a

încercat să ciupească puțină curte primadonei, dar zadarnic.

Azi dăscălița își amintește cu lacrimi în ochi de vremile acelea de aur. Cum au pierit, parcă nici n-ar fi fost! Atunci a învățat ea cântecele pe care acuma le învață de la ea fetele ei. Atunci! Treizeci de ani au trecut de-atunci... După *Rusaliile* a cunoscut pe Zaharia Herdelea, învățător cu mult viitor în Lechința, s-a măritat, a avut nouă copii, i-au murit șase, toți după ce i-a scos din nevoi, a muncit ca o roabă, a uitat toate veseliile și petrecerile și a îmbătrânit. Din frumusețea ei de odinioară n-au mai rămas decât urme și amintiri. și cântecele, sărmanele scrise de mâna ei într-un caiet mare, ca să nu le uite. Mângâierea o găsește acum în Dumnezeu, fierbinte și neclintită, și în bucuria că-și vede copiii mari, gata să-și ia zborul în viață...”

Se observă doar câteva abateri onomastice între eroina din roman, Maria Herdelea și prototipul real, Ludovica. Unchiul Moldovan devine Munteanu, în loc de Diuganu apare numele de familie Drujan, în loc de 9 copii din care ar fi murit șase, în realitate, Ludovica avusese 14 copii, dintre care vor trăi nouă. Caietul cu cântece a existat în realitate, el se află la Arhivele Statului din Năsăud „Secția Liviu Rebreanu”, achiziționat de la Maria Strat, sora lui Liviu. De menționat că un alt caiet mai vechi și asemănător cu cel de la Năsăud mai există încă unul la Maieru, în colecția personală a prof. Sever Ursa. Protopopul din Șoimuș e preotul Ioan Baciu, iar unchiul real ca și cel din roman se cunoscuse cu N. Iorga (vezi și Cornel Cotuțiu, „Ludovica Diuganu și activitatea sa în cadrul „Societății diletanților teatrului din Beclean”, 1883, referat susținut la Chiuză, 29 oct.1976). Față în față cu cele descrise în romanul *Ion* să urmărim și un autoportret al Ludovicăi Rebreanu așa cum reiese dintr-o scrisoare către Liviu și Fanny Rebreanu trimisă în 11 iulie 1915:

„Doriții mei copii,

..., cunosc femeii și mame jertfite în felul meu, însă dacă bărbații au fost așa, barăm au avut parte de a se mângâia cu copiii. Din mulțime de copii ce am crescut barăm pe unul să-l am de ajutor, barăm unul să-m cunoască și să-mi arate recunoștință cât de cât, dar nu, nu, toți s-au îndepărtat după ce și-au primit partea din puterea mea și numai cunosc că cineva i-a adus pe lume, nu mai știu nimic cu câtă greutate l-am îmbrăcat, hrănit, până ce și-au căpătat pene bune de zburat. au zburat toți ca și corbul lui Noe și și-au căpătat în viața nouă, au uitata cu totul de salvatorul lor. mai am încă pe lângă mine câțiva, care încă așteaptă penele bune ca să urmeze și ei pe cei rătăciți.”

Liviu ne amintește că „mama lui a fost o gospodină pricepută”, dacă în ceea ce privește fizicul semănă cu mama, regret câteodată că am moștenit firea blajină a tatălui meu.” (vezi Ioan Massoff, *Liviu Rebreanu în intimitate*, în *Rampa*, XVI, nr. 4490, 2 ian. 1938, p. 1-2).

Relația umană dintre Liviu și mamă e tensionată, Ludovica se gândea că Fanny e de vină pentru micile neînțelegeri cu fiul ei. Ea trecea ușor de la o stare la alta, voia să conducă și să controleze totul și pe toți din jur. Livia, fiica ei, la 21 de ani suferă din această pricină, iată cum o vede într-o scrisoare către Liviu

(continuare în pag. 7)

IACOB NAROȘ

Rebreniana**Ludovica Rebreanu**

(continuare din pag. 6)

Rebreanu, din Aiud, la 18 mart. 1925 (BAR, nr.144791):

„Mama e ciudată rău uneori, ș-apoi ne huiduiește grozav. Mai cu seamă cu mine e mereu nemulțumită, pentru că umblu cu atâtea ponturi și mie nu-mi convine când mă oprește de la fărâobrajii. Ai drept că nu-mi place când mă oprește de la ceea ce nu trebuie oprit și în schimb nu oprește pe cei mici și nepricepuți care au lipsă de o îndrumare, iar dacă le spun eu ceva – mama sare și zice să le dau pace, nu li-i lipsă să învețe a mânca omenește, că este destulă vreme încă și altele la fel.

Altcum nu avem noi discute din atari lucruri; dacă văd că nu-mi convine, trec în altă odaie și nu-i nimic, dar mama rămâne jignită, nu știu de ce. Vorbește așa singură câteava vreme, ș-apoi când tace, tace câteva săptămâni – numai din când în când zice câte ceva ca să mă doară. Mă părăște la toată lumea câtă ne intră în casă, la neamuri, așa că acum știu mulți, tare mulți că nu o ducem bine. Îi pun adesea întrebarea: ce are cu mine și pentru ce nu mă poate suferi? Zice atâta că nu o ascult, dar ce nu ascult, nu știe. Cu tata cu tot suntem îngroziți acum și tata zice de multe ori că-i nefericește o familie întreagă, inspirându-ne la toți un pesimism care să citește chiar în ochii lui Luțu cel mai mic. Am putea altcum trăi foarte în tihnă că, mulțumită domnului, avem bani câți ne sunt de lipsă, sănătate și toate”

Pentru a întări cele spuse de Livia, mama Ludovica se va plânge lui Liviu astfel: „Cu tine nu m-am înșelat, ești acela care te-ai arătat de mic, afară de forobrajiiile copilărești. Ai avut în lume de a suferi multe și le-ai purtat cu răbdare dacă ți-a dat așa soarta, și tot ești om ales și cu simțire față de oricare. Dar cu a doua iubire de copil scump m-am tare înșălat că am iubit un demon care nu știe cum să răpiască sufletul, să nu fiu.” (cf. Scrisoarea către Liviu Rebreanu, trimisă din Năsăud, la 9 oct. 1910, (BAR, nr.143279).

Ludovica încerca să se apropie de Iulius, dar renunță din cauza soției acestuia, asta din cauză că avea greutăți materiale cu întreținerea celor mici (Rița, Sever și Tiberiu). Mama Ludovica, cu un temperament lucid, avea și grija fetelor gata de a se mărita, dar fără dotă. Ea spera ca teologul Pteancu s-o ia pe Livia, nu iese nimic ceea ce o enervează și mai mult. Pe lângă acestea, ea era nedumerită de apucăturile Liviei și ale lui Liviu, plus Emil spre scris sau ale lui Virgil pentru pictură. Ajutorul sperat din partea lui Liviu se lăsa așteptat, atât pentru Virgil cât și pentru Livia și Emil pentru care insistă să-i ia la București. În final, singura care ajunge în capitală e Rița, sora lui Liviu, de 13 ani, spre a-și continua studiile.

În timpul primului război mondial, familia Rebreanu o duce greu, nu mai pot ține legătura cu Liviu de la București, un nesperat ajutor vine din partea lui Emil care devine capul familiei. Marea dramă se petrece în anul 1917 când trei dintre băieți (Sever (Luțu), Virgil (Ghilu) și Emil sunt morți. Dintre ei mai rămân trei băieți: Liviu, Iulius și Tiberiu și trei fete (Livia, Miți și Rița). Livia se mărită cu prof. Ovidiu Hulea, iar Maria cu subl. Procopiu Strat, primul ofițer român care a intrat în orașelul familiei. În ultimii ani de viață, Ludovica va apela mereu spre a o ajuta. Va deceda la Aiud, în 15 mai

1945, când mai trăiau Iulius, Livia, Miți, Rița și Tiberiu. Nepoți și nepoate vor lua parte la înmormântarea acesteia: Puia și Radu Vasilescu, Lygia și I. Porumb, ginerele lui Iulius, Titi (Iulia) și Eugen Pop, ginerele lui Iulius, Pussy Maria Livia și lt. Gligor Pavel ginerele Liviei, Monica și dr. Erich Gruță, ginerele Liviei și Puiu (Ovidiu Hulea).

Note și comentarii:

Niculae Gheran, *Tânărul Rebreanu*, Editura Albatros, București, 1986, capitolul „Ludovica și ai săi”, p. 58-79.

Stancu Ilin, *Laboratorul de creație*

Ilderim Rebreanu, *Spectre în labirintul uitării – Romanul familiei Rebreanu, Volumul I De la Alfa la Omega*, Editura Zip, MMXI, 2011, capitolele intitulate „Ludovica”, p. 28, 147.

Ilderim Rebreanu, Vol. II *Cei morți și părăsiți*, Editura Zip, MMXI, 2011, p. 546.

Ilderim Rebreanu, Vol. IV, *Întineric roșu*, Editura Zip, MMXI, 2011, p. 5.

În „Broșura ilustrată”, Anul II, oct. 1899, Broșura 10, catalogată ca „Foaie enciclopedică, literară și lunară”, la p. 7, apare un articol despre Simeon Moldovan, semnat de preotul Sălvăn din care cităm câteva rânduri: „Simeon Moldovan e învățător, născut în 1840, 15 aprilie, la Betlean, absolvent al Școlii Confesionale de 5 ani, apoi la Școala Normală din Năsăud și Școala Preparandială cu Vasile Petri. Învățător în Betlean până în 1890, a frecventat cursul agronomic din Mănăstirul Clujului și pe cel de limbă maghiară în Clus. A organizat corul școlar și a format o trupă de diletanți cu care a susținut spectacole prilejuite de Despărțământul Asociațiunii Astra. A fost ales delegat cu prezentarea Memorandumului în 1812, 28 mai, corespondent la foile: „Gazeta Transilvaniei”, „Amicul școalei”, „Sibiul român.”

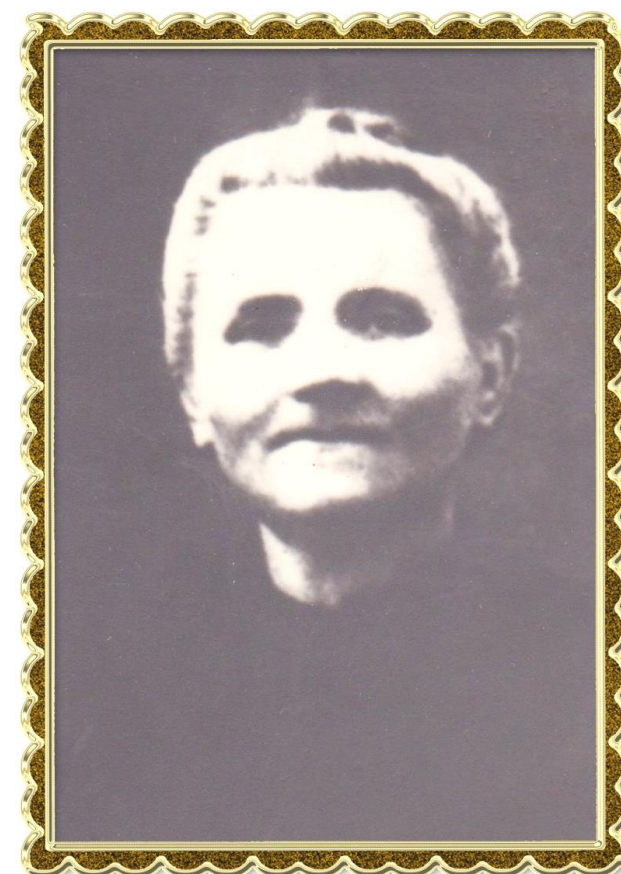
În Nicolae Iorga, *Neamul românesc din Ardeal și Țara Ungurească, vol. II*, Editura „Minerva”, p. 50) este cercetat și Simion Moldovan.

Moldovan, Andrei, „Sub semnul condeiiului”, în „Buletin de informare și documentare”, Bistrița, 1986, p. 30.

Rebreanu, Liviu, *Caiete*, prezentate de N. Gheran, Editura „Dacia”, stabilirea textelor în colaborare cu Valeria Dumitrescu și Gh. Fischer, Cluj-Napoca, 1974 – La p. 8, avem „un autoportret” realizat chiar de Ludovica Rebreanu, fără pretenții literare, dar autentic așa cum e și în scrisoarea „espedată” la 14 iulie 1915:

„În 15 faur, au trecut 30 de ani de când am intrat și eu în viața casnică. Pentru mine se potrivește numele de viață casnică, mai mut ca și orișicui, că viață grea cum am avut eu puține și rare mame ecsistă, cu deosebire, mame cu spirit... De la începutul vieții am avut tot greutate, tot lipsă, grij, și într-ale mele și în a bărbatului, pe care tot eu a trebuit ca să-l conduc, să-l abat, să-l trag cu multă forță de la ce el în alui nesocotință a apucat. După ce am fost destinată a fi mamă la multe capete de oameni, altele mai cu spirit, altele mai ușurele, am avut o învălmășeală, o trudă cu mici, cu mari, lupte și sufletești și trupești, prin care poteriile mi s-au slăbit, boalele m-au atacat, așa că ca prin farmec am trecut preste toate. Toată viața-m pare acum numai un vis, un vis în care

mi se arată toate greutățile, toate suferințele vieții, numai puterea celui de sus nu mă lasă mult în această stare disperată care poate mi-ar cauza sfârșitu mai degrabă, ori mi-ar sminti mintea prin care aș veni din nou la suferință, prin care mi-ar mai fi corpul chinuit și istovit de poteri, și la alte chinuri care acum fiind îngrozită de ele mi-ar fi greu a le răbda. Când stau mai adâncită în gând pentru celea petrecute, o putere supranaturală-m schimbă acelea gânduri, o rază de lumină mi se arată în viitor, încă mai sperez. Și acea rază de speranță pentru mine e foarte prețuită, e foarte scumpă și voi prețui-o cât voi trăi. Sunt slăbită de poteri ca să le pot scrie pe toate așa precum și sunt; fără le-aș descrie cuiva ca să le scrie și rescrie toate de amănuntul din care, un scriitor ar alege o carte prețuită și de folos cititorului, despre viața unei persoane, aunei mame care a născut și crescut 14 copii, mai mult prin diligența ei., și la urma cu ce s-a ales! Cu jumătate pâinea de toate zilele, cu o nimic toată după jertfele ei...”

Cotuțiu, Cornel, „Vocația culturală a familiei Rebreanu”, în „Cuibul visurilor” Maieru, 2009 – Ludovica a avut o activitate consemnată de „Gazeta Transilvaniei” din Brașov, de „Sionul românesc” din Viena, de „Amicul familiei” din Cluj, unde apare ca: „frumoasa blondă, o zână din povești”.

Tanco, Teodor, *Liviu Rebreanu*, 2001, p. 106.

Tanco, Teodr, *Virtus Romana Rediviva, vol. VI*, Bistrița, 1987, pp. 331-335.

Rebreanu, Tiberiu, *Calvarul gloriei*, Editura „Corgal Press”, Bacău, 1995, Ediție îngrijită de Ilderim Rebreanu, capitolul II „Întemeierea familiei” - „Ludovica Rebreanu avea ochii albaștri și cosițe aurii, pielea sîdefie, iar ținuta mai degrabă impozantă decât grațioasă” (p. 15). Tomuș, Mircea, „Pridvorul familiei Rebreanu”, în *Liviu Rebreanu – Antologie, Prefață și aparat critic de Paul Dugneanu*, Editura „Albatros”, București, 1989, pp. 355-356.

(Capitol dintr-o nouă carte în curs de apariție cu titlul „REBREANU ȘI REBRENII - O biobibliografie documentară”)

Folclor măierean

În săptămânul *Unirea Poporului*, Anul XXIII, din 17 august 1941, pag. 3-4, nr. 32, care apărea la Blaj, am găsit niște strigături culese de Olimpiu I. Barna din comuna Maieru.

Vă redăm în continuare aceste frumoase strigături.

Mândră, de dragostea noastră
O 'nflorit un pom în coastă,
O 'nflorit și n'o rodit,
C'o gândit că ne-am urât.
O floare s'a și uscat
O gândit că ne-am lăsat.
* * *

Cătuni-aș cătuni
Numai pușca de n'ar fi,
Pușca și oșelele;
Cătuni-aș fără frică,
De mi-ar fi drăguța mică,

Strigături

Drăguța mi mărișoară
Cătunia mă omoară
După ficiori vre să moară!
* * *

Însura-m'ași însura,
Hădă tare n'ași lua
Nici frumoasă, nu-mi prea place,
Că prea mulți șogori îmi face
De șogori ar fi ce-ar fi
Da-mi încăpue copii
Și n'am cu ce să-i ții!
* * *

Trag la rău, ca și la bine
Las' să trag că n'am pe nime,
De-ași avea pe cineva
Ași mai trăi pe-atâta,
D'așa n'am num'o măicuță,
Și trăiesc ca cucu'n frunză
Nici ca cucu nu trăiesc.

Num'-așa mă năcăjesc.
* * *
Nu fii mamă supărată
Că nu-ți las noră pe vatră,
Numa clopul cu petele
Și dorul mândruții mele.
* * *

Te cunoști lele pe poale
Că ești o femeie moale.
De-ai fi o femeie iute
Poalele ți-ar fi lăute!
* * *

Bate, Doamne, pe mândra,
Cum bate vântu frunza
Și pe față și pe dos
Pân'o doborî-o jos.

Culese din comuna Maieru, jud. Năsăud
de Olimpiu I. Barna

A consemnat **VALER POP**

Folclor măierean

În săptămânul *Unirea Poporului*, Anul XXI, 29 ianuarie 1939, Nr. 5, pag. 2, Ol. I. Barna publică niște cântece culese din comuna Maieru.

Redăm mai jos aceste cântece.

Când eram de nu iubeam,
Unde mă culcam durmiam,
Dar acum de când iubesc,
Nu pot să mă odihnesc.
Nici ziua cu lucru,
Nici-e noaptea cu somnu,
Nici nu stau sara la cină,
Făr' mă iau cu capu'n mână,
Până la mândra 'n grădină
Și mă iau cu capul gol,
Până la mândra'n ocol,

Cântece

Din ocol până'n porțiță
Să sărut a ei guriță.

Pe din jos de Orățtie,
Vin doi frați din cătanie
Zice unu către altul:
Pune frate mâna'n șele
Și-mi trage una de jale,
Când de-acasă am pornit
Părinții noștri ne-au murit.
Boii în grajd au îmbătrânit,
Plugu 'n pod a ruginit
Și carul ni s'a topit.
Dă-i Doamne badii noroc,
Și la vârvu căsii foc
Dă-i Doamne badii ticneală,
Și la vârvu căsii pară.

Ș'așa-mi vine câte-o dată
Să dau cu cuțitu'n peatră,
Să iasă din peatră fum,
Să-i fac la inimă drum.
Să iasă din peatră foc,
Să-i fac la inimă loc.

Dela munte iasă un nor
Dela badea-mi vine dor,
Dela munte iasă stele
Dela badea-mi vine jele.

Culese de Ol. I. Barna,
din com. Maieru jud. Năsăud

A consemnat **VALER POP**

Folclor măierean

În săptămânul *Unirea Poporului*, Anul XXI, 19 martie 1939, Nr. 11-12, pag.3, Olimpiu I. Barna publică niște cântece culese din comuna Maieru.

Redăm aceste cântece.

Cucule cu păr pe cap
Dute'n pădure de fag,
Și fă-ți struț de floricele
Și-i du peană mândrii mele,
Și i-o pune în fereastră.
Lângă pat unde se culcă.

Cântece

Mândruța când s'o scula
Cu ochii de pană o da
Și din gur'-o cuvânta:
Să trăești bade, bădiță,
Mi-ai trimes peană, peniță
Să trăești bade, bădișor,
Mi-ai trimes peană de dor.

- Dorule, de unde vii,
Dela Cluj, dela Sibii,
Și de mândra ce mai știi?
- Știu, bine că-i sănătoasă,

Șade'n fereastră și coasă,
Si la lacrimi știu că varsă
De face fântână'n casă.
Fântână cu trei isvoare
Cine-o bea din ea să moară
Să beie dușmanii mei
Să crape inima'n ei
Să beie dușmănițele
Să le crepe gurițele.

Culese de Olimpiu I. Barna
din com. Maieru jud. Năsăud

A consemnat **VALER POP**

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase,
Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341

ISSN 1224 - 643